

Izhaja vsak petek.

Uredništvo:

Kopitarjeva ulica št. 6.

GLASNIK

Naročnina znaša:

celoletna . . . . K 4.—

pololetna . . . . „ 2.—

četrtna . . . . „ 1.—

Posamezna št. . . 0.10

AVSTRIJSKE KRŠČANSKE TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE.

Št. 4.

V Ljubljani, dne 24. januarja 1913.

Leto VI.

Draginja in delavske plače.

Nešetokrat se sliši sledeča modrost iz ust raznih kapitalističnih zagovornikov: draginja so zlasti vzrok večje delavske plače. Torej je napačno očitati draginjo kartelom ali previsoki carini in sploh kapitalističnim vplivom in vzrokom; marveč samo prevelika požrešnost delavskega stanu je potemtakem tista moč, ki draži splošno zanje. Nasproti temu pa govore dejstva, ki jih nihče ne more utajiti. Če se od blizu pogleda ta očitek, se jasno pokaže, kako nesramni in hinavski je. Zadnjih deset let so se cene za surovo blago, ki se potrebuje v obrti, pomnožile skoraj za eno tretjino. Sem štejemo bombaž, volno, konoplje, kože in prazne kovine: železo, baker, cink in cin. Skoraj ravno toliko so se pomnožile stvari, ki se rabijo za kurjavo in razsvetljavo, namreč premog in petrolej. Temu pa niso vzrok delavske plače, zato tudi ni vzroka iskati v posameznih državah, marveč poglobljeni vzrok temu podražanju je ta, ker se kapitalistično gospodarstvo zadnji čas hitro širi po deželah in državah, kjer doslej še niso v navadi. Zlasti vzhodna Azija, Sibirija, Mandžurija, Kitajsko, Perzija in Indija, kjer ljudstvo do nedavno še ni nič vedelo o svetovnem trgu in o veliki obrtni industriji, se je prav zadnja leta z ogromnimi kapitali uvedla velika industrija. Ravno to opažamo tudi v Afriki, v južno ameriških republikah in v velikem delu ruskega cesarstva. Železnice se vedno hitreje grade in z vsako novo železnico se pritegnejo nove pokrajine k svetovnemu trgu. Iz priproste domačega gospodarstva, ki je skrbelo samo za najskromnejše potrebe in ki je slonelo samo na priprostem kmetijstvu in malo razvitem rokodelstvu, se razvije kapitalistično. Ljudje dobe naenkrat nove potrebe, kupijo stvari, ki jih prej poznali niso: Hrana, obleka in sploh vse življenje se spremeni in s tem se seveda splošno podraži cena za surovo blago. Vsak bo razumel, da je bil bombaž toliko časa mnogo cenejši, dokler niso v Afriki začeli ustanavljati svojih lastnih velikih predilnic in tkalnic. Čimveč se kakega surovega blaga porabi doma, tem dražja je njegova cena na zunaj. Kar velja za bombaž, velja tudi za volno in za drugo surovo blago. Ob enem pa ne smemo pozabiti, da se veliki kapitalisti v kartelih vedno bolj družijo med seboj in da imajo vsled tega v svoji oblasti tudi cene, ker si ravno vsled svojih kartelnih zvez ubijejo vsako konkurenco.

Šele v drugi vrsti pridejo v poštev cene za živila. Prvi vzrok draginje so podražene cene za industrialno surovo blago. Z njimi je pa natorno zvezano tudi zvišanje cen za žito in živilo. Angleška, kjer so meje na stečaj odprte,

ima v marsičem še večjo draginjo nego pri nas. Bilo bi sicer nespametno tajiti, da previsoka carina ne podrajuje cen, toda ravno tako nespametno in popolnoma neresnično je, da se cene dvigajo samo tam, kjer ne more blago iz tujih držav zavoljo visoke carine brez ovir prihajati na trg.

Ponavljamo, da so se cene za surovo blago, ki ga rabi industrija zadnjih deset let, skoraj za eno tretjino zvišale. Torej najmanj za okroglo 30%. Mimogrede naj omenjamo, da se cena za živila v tem času ni v tej meri vzdignila. Meso se je res silno podražilo. Ne moremo pa tega reči o žitu in n. pr. o mleku. Toda nam gre za to, kako lažnjiva je trditve tistih, da so delavske plače vzrok večje draginje. Če bi bilo to res, bi morale najprej rasti delavske plače in v njihovem razmerju bi potem morala rasti cena za razno blago. To pa ni res. Najprej namreč nastopa draginja, cene za blago in živila se najprej podraže in potem šele delavci, ki ne morejo več izhajati, iščejo potov, kako bi prišli do boljših plač. Ta pota so pokrita s solzami in krvjo. Treba je za vsako zvišanje hudih in za delavstvo dragih bojov. Kljub vsem tem bojem so pa delavske plače povprek zadnjih deset let v kulturnih državah poskočile samo za 11% nasproti prejšnjemu desetletju. V naši državi je to zvišanje marsikje še znatno manjše. Kako more torej kak pameten in pravičen človek očitati delavstvu, da draži cene s svojimi plačami, ko so po natančnih podatkih delavske plače za dve tretjini manj napredovale zadnjih deset let kakor pa cene za blago. Kdor torej to očita delavstvu, zasluži, da mu vržemo v lice besede naše pesmi in mu rečemo, da nima al' srca, al' nima možgan.

Dr. K.

Služkinje v Trstu in zglasilni urad.

»Naša Moč« je že poročala o vlogi, ki jo je poslala Jugoslovanska Strokovna zveza na c. kr. namestništvo v Trstu, naj poskrbi, da bodo uradniki pri zglasilnem uradu postopali s služkinjami, kakor se spodobi. Da je imela J. S. Z. oziroma njena skupina v Trstu dovolj vzroka za tako vlogo, se vidi iz vzgledov, kako se pri zglasilnem uradu ravna s služkinjami v 20. stoletju, ki jih tu priobčujemo v pouk delavstvu in gosposki. Ob tej priliki se nam zdi primerno opozoriti vse delavstvo, naj gotovo in povsod poskrbi, da bo uredništvo »Naše Moči« dobilo poročilo o vsaki krivici, ki se mu kje zgodi. Sodba širše javnosti je močno orožje za brambo pravic, ki ga izobraženo delavstvo ne sme prezreti in zanemariti. Kadar se pa uredništvu ne bo zdelo primerno, da se ena ali druga krivica ob-

javi, bo o njej informiralo merodajne faktorje in sploh vse storilo v brambo delavstva. Poročila o takih krivicah naj se napišejo točno in jasno, da bo tudi vsak tak, ki o celi stvari nič ne ve, lahko razumel, zakaj gre. Uredništvo bo že samo vedelo, kaj se sme ali ne sme objaviti. Naj slede omenjeni vzgledi:

I. I. je svojo službo pravilno odpovedala in si poiskala službo pri nekem častniku. Gospa, ki ji je imenovana odpovedala službo, je pa pismeno prosila častnikovo ženo, naj ji pusti služkinjo še čez praznike. Ta ji je ustregla, toda že čez dva dni je naročila služkinji, da mora priti takoj. Ker ta ni mogla iti takoj, je šel častnik na policijo, kamor so poklicali tudi služkinjo. Tu je začel upiti nad revico policijski uradnik, naj se takoj pobere v drugo službo, če ne čez praznike sploh ne bo v nobeni službi ampak v zaporu in da zanaprej deklet sploh ne bodo več zapirali po 24 ur ampak po 8 dni. Dekle se je hotelo upravičiti in pojasniti položaj, a ji je uradnik zapovedal, naj molči in počaka, da ji je mogel pokazati vso svojo oliko.

N. N. je bila v službi že dve leti. Nekega dne jo začne gospa radi malega pogreška grdo psovati, zato ji odpove deklet službo na osem dni. Gospa ji reče, naj gre takoj in služkinja je bila pripravljena, če ji gospa plača za osem dni naprej. O tem noče gospa nič slišati, zato gre deklet na policijo iskat pravico. Tu jo uradnik pošteno ošteje in pravi, da nima nič iskati, na kar se začne služkinja sklicevati na to, da ji gre po postavi plača za 14 dni naprej. Uradnik hud, da ga nihče ne bo postavil učil, jo ozmerja in gre klicat redarja, da jo odvede v zapor. Komaj je ušla.

Neka gospa je obdolžila služkinjo tatvine. Ta je tajila in rekla, naj ji vse preiščejo in pregledajo, da se prepričajo o njeni nedolžnosti. Gospa jo je pa rajši naznanila policiji. Tudi tu ji niso hoteli nič verjeti in so jo hoteli spraviti v preiskovalni zapor. Ko je čakala na tramvaj, ki naj bi jo peljal v preiskovalni zapor, se je dvakrat s tako silo zaletela v zid, da so morali poklicati zdravnik in jo odvesti v bolnišnico.

Druga gospa je služkinji odpovedala službo in jo tako šikanirala, da ta ni mogla več prestopiti in je zahtevala službeno knjižico. Gospa ji reče, naj gre na policijo poujo. Tu so ji pa rekli, da mora za toliko časa v zapor, kolikor časa bi bila morala še v službi čakati na knjižico. Ko sta jo vlekla dva redarja v zapor, jima je pred cerkvijo svetega Antona ušla in skočila v kanal. Ko so jo rešili iz vode, so jo morali odvesti v bolnišnico.

Takih in podobnih slučajev bi se dalo navesti še mnogo, zaenkrat naj ti zadostujejo.

J. S. Z.

J. Jørgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

Do tega spoznanja je prišel Herman Ronge nekega večera po volitvah, pri katerih si je socialna demokracija priborila veliko, odločujočo zmago v Kopenhagnu. Pred okni »Napreja«, kjer so bili nabiti izidi volitev, se je gnetla vriskajoča množica in zgođaj v dvorani so se zbrali njegovi sodelavci in nekaj tujcev. Med njimi je stal novoizvoljeni poslanec in se živo razgovarjal z Wühlerjem in njegovimi ljudmi. Na dolgi pogrtni mizi je bilo polno najrazličnejše pijače. Ko je Herman Ronge vstopil, je novi zastopnik ljudstva ravno dvignil čašo in začel glasno in slovesno:

»Današnji dan pomeni, da se odlej naprej ne bo zidala v Kopenhagnu nobena cerkev. Mi nočemo polniti žepov misijonarjev. Ljudstvo ne mara več cerkev, v kateri bi jih duhovni obsojali v peklo. Zidajmo mesto njih šole in zavetišča, zidajmo — tudi te besede se ne bojim izreči — zidajmo več

gledišč in zabavališč, kjer najdemo več veselja do življenja, kjer prevzame vesela zavest cele množice obenem in kjer vidimo, da je življenje res nekaj lepega. Dvigam svojo čašo z željo, da bi ta cilj kmalu dosegli! Na zdravje svobodomiselnih social. demokracije!»

Ronge je spoznal v tem trenutku z grozno jasnostjo, kar ga je zdaj in vedno in večni čas ločilo od Wühlerja in delavske stranke. Oni so hoteli socialno demokracijo napraviti svobodomiselnost — pobijali so gospodarski liberalizem, a pospeševali verskega; mesto da bi drevo nevere, ki je rodilo slab sad, posekali, so ga hoteli presaditi v svežo zemljo nižjega stanu, samo, da bi rodilo tembolj pogubonosni sad. Hoteli so izganjati satana s hudičem Belcebubom in mesto vsakega zlega duha se je naselilo sedem novih, hujših.

To kar so hoteli Wühler in njegovi ljudje, pa tudi nikakor ni bilo blagostanje ljudstva. To, za kar so se borili, ni bilo nič drugega, kakor namen, da razširijo svoje nazore. In zato jim je dobro služilo vsako sredstvo. Kadar so

napadali resno misleče in spoštovane močje, takrat so se poslužili zasramovanja in norčevanja, a nasprotno so znali visoko govoriti o npravnosti in dostojnosti, kadar so zasledili kjerkoli kak mal madež. Po eni plati so kričali proti gosposkim in bogatim zapeljivcem delavskih hčera, nasprotno pa so se norčevali iz resnih poučnih in zabavnih večerov, ki so jih prirejale plemenite gospe za mlade ženske. In od takih mož se je dalo ljudstvo voditi iz tako beraških rok je jemalo svojo duševno hrano!

V trenutku je izgubil Ronge vso prijazno naklonjenost do Wühlerja. Doslej je občudoval bogate naravne zmožnosti in odločno voljo tega moža, a prišel je tudi čas, ko je nastal med obema velik prepad.

Bilo je sredi zime žalostnega zimskega dne, katerih je v Kopenhagnu toliko; takrat je celo sredi dneva temno. Ceste so blatne, ljudje drviijo z dežniki drug proti drugemu, v prodajalnicah gore električne žarnice od jutra do noči. To so dnevi, v katerih bi človek zagrešil samoumor, ko se dan zaznava,

Delavsko zdravje.

Tobak in mladostni delavci. Tobak se glede svoje strupenosti in zlih družabnih posledic niti od daleč ne more primerjati z alkoholom. Odraslim zdravim osebam kajenje, če ni pretirano, splošno ne škoduje. V velikih množinah pa je tudi lahko odraslim opasno in pri močnih kadivcih imamo večkrat priložnost opazovati znamenja akutnega zastrupljenja, zlasti pri taci, ki kade mnogo cigaret. Živčni nemir, razburjenost, noč brez spanja, pospešeno in neredno utripanje srca, teža v prsih, občutek bojazni, mrzle noge, glavobol. To je akutno zastrupljenje z nikotinom. Imamo pa tudi kronično, to se pravi, počasi se razvijajoče zastrupljenje s tobakom, ki organizem na tihem izpodkopava. Zlasti trpe pri tem krvne žile, srce in vid. Vidni živec lahko tako opeša, da človek celo oslepi. Splošno pa se pri zmernih odraslih kadivcih ni batil od tobaka tako hudih posledic. Drugače pa je stvar pri mladini. Kako močan da je vpliv tobaka na nedoraslo telo, je skušil večjidel vsakdo sam na sebi, ko je imel prvič cigareto v ustih. Se hujše se mu je godilo, če se je spravil na močno smokčo ali pipo. S časom se seveda telo privadi na kajenje in slabosti izostanejo. Vendar ne moremo dovolj resno svariti vajencev in nedoraslih mladih delavcev, naj bi se vendar tako zgodaj ne udali tej navadi. Njih telo je še v razvoju in potrebuje pred vsem zdrave in tečne hrane in ne živčnih strupov. Kako so taki fantje bleđi in upali, ki znosijo vsak krajcar za cigareto, namesto da bi si kupili kruha ali sadja. Njih sopila, sapnik in pljuča so še nežna in občutljiva, pa že okužena z dimom, ki prihaja od tlečega tobaka in papirja. Mnogi tudi zgubi tek do jedi, ker si vsled prezgodnjega kajenja pokvarijo želodec. Da vse to tudi jetiki pot pripravljajo, je samo ob sebi umevno. Starejši delavci bi izkazali mlajšim delavcem veliko dobroto, če bi jih z lepo besedo na škodo opozorili, ki jih lahko zadene. Grda ali zbadljiva beseda ne bo pomagala, ampak še škodila, pač pa pametni in dobrohotni pouk. Fantje bi si prihranili denar in zdravje, če bi se prezgodaj ne navadili kajenja. Najhujša posledica, ki jih čaka, je pa strast, da ne bodo mogli odnehati. Za ves svet ne morejo potem te navade opustiti, dasiravno dobro vedo, koliko jim škoduje na zdravju in denarju. Strast do kajenja postane dostikrat še silnejša, kot strast do pijače in so taki ljudje prej pripravljani opustiti pijačo kot cigareto. Koliko premoženja se razblini v dim v družinah močnih kadivcev. Dvajset in več cigaret na dan, ni nič redkega. Koliko znese to v enem mesecu, koliko v enem letu.

se ti zazde kakor pekoča vest, ali pa kakor bi se odprla velika prazna roka pred okni revežev.

In tako se je izvršil tistega dne grozen samoumor in umor — neka mati se je obesila skupaj s svojimi štirimi otroci. Sosedje, ki so vdrlj v stanovanje, so našli petero trupelj pod stropom. Poročevalec »Napreja« je prihitel ves razburjen v pisarno, dasi je imel precej trdo kožo. Se je ves tresel od groze. Med njegovim pripovedovanjem je vstopil Wühler in izvedel, kaj se je pripetilo.

»Seveda! Kaj pa je vendar posebnega, če je mati umorila svoje otroke? Saj je otrok na svetu dovolj, vsak dan se rodijo novi!« In Wühler se je zasukal na peti in odšel v svojo sobo. Poročevalec se je v zadregi zasmejal dovtipu svojega urednika, in Ronge je odšel zmeden in presenečen vsled nečlovečnosti tega človeka.

Ronge je še istega dne porabil priliko, da je v »Napreju« malo drugače pogledal v bedo nižjih stanov. Napisal je sledeči članek:

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

BLAGAJNIŠKO POSLOVANJE PRI SKUPINAH.

Najtežavnejši posel pri skupinah Jugoslovanske Strokovne Zveze, smemo trditi, imajo blagajniki, oziroma blagajničarke. Poleg agitacije prevzamejo tudi odgovornost za denar. Ni lahko, ako se pomisli, da delavec ali delavka cel dan dela in žrtvuje svoje moči kapitalu, in svoje proste ure pa porabi za organizacijo.

Tako dela naše res zavedno delavstvo, v marsikaterem kraju jim gra na roko tudi naša inteligenca, posebno gospodje kaplani žrtvujejo svoj čas v korist delavstva.

Da se ta trud pri denarnem poslovanju nekoliko olajša, naj sledi kratko navodilo.

Vsi odbori skupin in zaupniki plačilnic naj kolikor mogoče vplivajo na člane, da se privadijo plačevati redno. Koder plačujejo tedensko, naj se upeljuje uradne ure vsako drugo nedeljo v mesecu, kamor naj nosijo člani svoje prispevke. (Nekatere skupine imajo že to upeljano, na primer v Tržiču). Koder se plačuje mesečno, so uradne ure lahko vsako zadnjo ali pa prvo nedeljo v mesecu. Vselej, kadar se uraduje, je lahko tudi odlorova seja, da se odbor dogovori o nadaljnjem delu in takrat se tudi lahko določi, kateri odbornik ali odbornica prevzame kakšno delo ali agitacijo za prihodnji mesec.

Ne smemo pozabiti tudi članom priporočati, da naj gredo odboru v vsakem oziru na roke. Marsikdo se izgovarja, ja saj bi plačal, pa ni nobenega po denar. Tako ni prav! Vsak zaveden član mora vedeti, kje in kdaj je čas za vplačevanje doneskov. Kakor vsak dobro ve, kje se dobi podpora, ravno tako se ne sme pozabiti, kje se plačuje.

Vsak blagajnik ali blagajničarka mora natančno poznati poslovanje Jugoslovanske Strokovne Zveze. Pod naslovom **uprava** je določeno, kdaj in kako se morajo računski skleniti. In če se natančno določi čas vplačevanja, bo tudi omogočeno pošiljati obračune centrali do roka, ki je naveden v poslovniku.

Denar, kolikor se ga ne porabi za izplačevanje podpor, se mora koncem meseca poslati centrali. Ako se v dopisu ali v obračunu navede primanjkljaj, centrala ne bo pošiljala denarja za pokritje, če ne bo natančno navedeno s številkami tudi, koliko se rabi in izrecno, da naj se denar pošlje skupini. Bolniške ali druge podpore, se redno izplačujejo vsak teden v soboto ali nedeljo, nikdar se ne sme čakati, da se izplača za cel mesec skupaj. Ako se redno izplačuje, ne nastane nikakšno nasprotstvo med člani in odborom in veliko lažje se vzdrži zravnavo z denarjem, kakor če se za konec meseca prihrani cel kup izplačil.

Ako bi za en teden naprej primanjkovalo denarja, je treba paziti, da se centrala poprej obvesti, da ni članom treba predolgo čakati na podpore.

Koncem tega meseca bo poslala centrala vsem skupinam in plačilnicam nove obračune, ki bodo veliko bolj pregledni kakor dosedanji. Priložili jim bomo okrožnico, v kateri bo natančno navodilo, kako naj se novi obračuni vodijo.

Večkrat sino že v dopisih skupine opozarjali, da je centrala pripravljena dati vselej pojasnilo, če bi pri poslovanju kaka stvar ne bila jasna. Kar poslužite se! — Zabukovec.

× × ×

Občni zbor goriške skupine Jugoslovanske Strokovne Zveze se bo vršil dne 26. januarja 1913 ob 4. uri popoldne v prostorih S. K. S. Z., Gosposka ulica št. 6, II. dvorišče. Dnevni red: 1. Pozdrav predsednika; 2. poročilo tajnika; 3. poročilo blagajnika; 4. volitev odbora; 5. volitev zastopnika za delavski tečaj v Ljubljani; 6. slučajnosti.

Člani in članice udeležite se ga v obilnem številu in pripeljite še druge tovariše s seboj, da bodo pristopili v našo delavsko organizacijo!

Šturije — Ajdovščina. Na dan Sv. Treh kraljev, 6. t. m., je imela naša skupina J. S. Z. svoj III. redni občni zbor in sicer ob 3. uri popoldne v dvorani Slov. kat. izobraževalnega društva v Šturijah. Pri zborovanju sta bila navzoča tudi oba g. nadzornika skupine preč. g. Mihael Kmet, župnik iz Šturije in preč. g. Ivan Rejec, župnik upravitelj iz Ajdovščine. Med zborovanjem je imel g. župnik upravitelj J. Rejec, krasen govor o namenu in pomenu prave krščanske delavske organizacije, take kot je naša J. S. Z. ter je omenjal razne pripomočke, kako bi si delavstvo z lastno močjo lahko pomagalo, na primer dobro urejeno in nadzi-

rano konsumno zadrugo. (Odobrava-nje.)

Volitev se je izvršila tako, da se je staremu odboru le z malo izjemo, podelilo zaupanje še znanprej za dobo enega leta. Za zastopnika za občni zbor Zveze smo izvolili sedanjega našega predsednika. Kot podporni član je pristopil č. g. župnik Mihael Kmet iz Šturije. Bog daj še takih posnemovalcev. Odbor je naprošen, da naj zvesto izpolnuje svoje dolžnosti. Seveda bo zmirom priletela odkod kaka pušica, pa mislim, da se bo vse preneslo in junaško premagalo. V to Bog pomagaj! — Član skupine.

RUDARSKI ODSEK J. S. Z.

Iz Idrije. Ob novem letu so pri našem rudniku sprejeli 62 fantov v stalno delo. Večina je domačinov, rudarskih sinov; 9 iz Sp. Idrije in po en par iz občin Vojske, Gora, Ledine. Mlajši imajo takoj plačo po 2 K na dan za 8-urno delo, starejši po 2 K 20 vin. Zadovoljni smo radi tega, ker se je naša direkcija zopet ozirala na sinove svojih ljudi. V kaki zadregi je bil prej rudar, ki je imel par odraslih sinov, ki niso imeli nobenega zaslужka. Teško je bilo skrbeti mu za hrano in obleko, še bolj mučno je bilo za očeta videti sina le pohajkovati, brez dela in brez zaslужka. Res se je poleti vlovil kak božjak pri zidanju ali pri kakih drugih napravah, a to je bilo le slučajno, nič gotovega. Je bilo slabo vreme, pa se ni delalo, je bilo kako podjetje končano, tedaj so odslovili delavce in »svojščine« ni bilo. Ko so pa začeli jemati še tujece od daleč, tedaj je bil oče še bolj v skrbeh, ali pride sin sploh kedaj do stalnega zaslужka. Rekli so nam takrat, pošljite sinove iz Idrije h kakemu rokodelstvu, ali služiti na kmete, a sin viden Idrije, se je drugod težko privadil, videl je očeta redno vsaki dan iti v rudnik, nehoti se je priljubilo enako delo tudi sinu. Vedel je tudi dobro, da pri kakem rokodelstvu ni vselej zaslужka, za slučaj onemoglosti, boleznin in starosti, slabo preskrbljeno. Pri rudniku je pa provizija v starosti zagotovljena, četudi ni prav velika, a za silo se le shaja. Zato je bilo prav težko kakega otroka spraviti na tuje, posebno še, ker so drugod druge razmere, in navade kakor v rojstnem kraju. Zato smo vedno godrnjali, ko so tuji hodili k nam na delo, in domačinom kruh jemali. Kmečki sin, dobi na kmetih že delo in zaslужek, naš pa v Idriji ne. Zadnje dve leti je vendar spregledala direkcija, da se tem svojim uslužbenecem krivica godi in ozira se sedaj bolj na domačine. To je edino pravično in v blagor rudnika. Delavec vse bolj z veseljem dela, ko vidi, da se skrbi tudi za njegove, ne samo za njega rudarja. Izplačuje se pri nas sedaj tudi po novi postavi in vsakih 14 dni. A niso nič kaj zadovoljni. Uradniki tožijo, da imajo dvojno delo, ker je treba dvakrat na mesec vsakemu posebe preračunati zaslужek, a rudar vidi le malo vsoto, ko je bil prej na »denarsko« večje vaje. A gostilničarji se pohvalijo, češ, večkrat denarska, več se stoči.

Pravnik.

Trgovski sotrudnik, sprejet v službo na štiriteđensko poskušnjo, ima v slučaju, da je bil pred pretokom poskušnje dobe odpuščen pravico zahtevati zaslужek za čas, ko je bil v službi, ne pa tudi odškodnine za ostalo poskušno dobo. Tožitelj je bil nastavljen pri neki trgovini pisalnih strojev kot potnik, in sicer najprej za poskušnjo štiri tedne. Po osmih dneh, ko je službo nastopil, ga je tvrdka brez vsakega plačila očslovila. Odslovljeni potnik zahteva s tožbo plačilo za čas, ko je opravljal službo, v znesku 25 kron in pa odškodnino za ostalih 20 dni poskušne dobe v znesku 75 kron. Tožena tvrdka ugovarja upravičenosti tožnikovih zahtev, češ, da ni niti enega naročila izpolnil in vkljub naročilu, da mora biti vsak dan štirikrat v pisarni in poročati, ni tega storil, vsled česar ga je upravičeno predčasno odslovila. Obrtno sodišče je tožitelju priznalo zahtevani zaslужek za osem dni, v ostalem pa tožbo zavrnilo. Razlogi: Po § 19., odstavek 2. zakona za trgovske vaje se na preskušno dogovorjeno službeno razmerje lahko od obeh strani vsak čas odpove. Da je tu zakonska določba tako mišljena, da se lahko enostransko odpove službeno razmerje ne da bi bil dotični zavezan radi kršitve pogodbe povrniti škodo, sledi že iz tega, da je omenjeni paragraf uvrščen pod zaglasje »konec službenega razmerja in nadalje iz okolnosti, da je izstop iz službe med poskušno dobo naštet v § 40. zakona za trgovske vaje kot ena onih pravic delojemalca, kateremu se vnaprej sploh ne more odpovedovati; ta zakonska določba pa ne

bimela nobenega smisla, ako bi se morala vkljub temu plačati odškodnina radi kršitve pogodbe. Iz navedenega pa sledi, da sploh ne pride v poštev, kaj je vzrok razvezi službenega razmerja v poskušni dobi in da je obe strankama na prosto voljo dano vsak čas odpovedati in zapustiti službo. Nasprotno pa že beseda »poskušna doba« sama pove, da je namen poskušne dobe preizkusiti delojemalca. Iz tega sledi, da mora delodajalec delojemalca tudi plačati za tisti čas, ko ga preizkuša, tudi če bi bilo storjeno delo nepovoljno ali delojemalce neporaben. Odreči plačilo bi bil delodajalec upravičen samo takrat, če bi mu delodajalec sploh nič ne naredil. Te okolnosti pa tožena tvrdka ni mogla dokazati. Sicer navaja tožena tvrdka, da ni napravil tožitelj cel čas nobenega naročila, toda po prisedejočih strokovnjakih je prišlo sodišče do prepričanja, da se iz teh okolnosti še nikakor ne more sklepati, da tožitelj ni za toženo tvrdko ničesar napravil. Kajti uspeh dela trgovskega potnika se pokaže večkrat šele po daljšem času, kakor po 8. dneh in zavisi včasih od gole slučajnosti. Zato je sodišče tožitelju priznalo zaslужek za čas, ko se je nahajal v službi.

Dr. Š . . .

Glasiak

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

RDEČKARIJA NA LOVU.

Socialno demokratsko časopisje je zopet zasviralo najstarejšo svojo harmoniko. Zarjavele piščalke trobijo, da bi se na nastavljeni limanice vjelo kolikormogoče veliko kalinov. Zdjaj se predstavljajo in kriče: Mi, le mi moremo in hočemo rešiti državno delavstvo. Pot za tak lov je zelo priprava. Ni treba drugega storiti kakor da se v državnem zboru take stvari predlagajo, o katerih se že naprej ve, da bodo odklonjene in namen, da se natrese ljudem v oči pesek, se doseže. No, ta igra je pa že tudi jako stara in je tudi delavstvu tako znana, da ji le še najneumnejši kalini verujejo.

Lani meseca julija so socialni demokrati vprizorili igro, ki so jo letos obnovili. Čisto priprosto in enostavno so predlagali, da se denar, ki je potreben, da se izvedejo sklepi poslaniške zbornice z dne 28. decembra 1911, izplača. Vlada je v poslaniški zbornici izjavila, da sklenjenega sklepa ne more takoj izvesti, ker nima zanj potrebne denarja. Če predlogu zbornica pritrdi, bi ga vlada ne predložila vladarju v podpis. Z drugimi besedami se to tako-le pove: zbornico bi bili odgodili in brezpomemben bi bil ostal soglasen sklep zbornice decembra 1911 kakor tudi vse predpriprave, ki so jih odseki izdelali. Socialno demokratski predlog je bil torej odklonjen, ko je vlada prej izjavila, da hoče položaj državnemu delavstvu izboljšati, a da hoče izboljšanja izvesti le korakoma od stopinje do stopinje.

Ob posvetovanjih glede na začasen proračun za leto 1913 so se zopet isti predlogi vložili in sicer od več strani. Poleg socialnih demokratov so stavili predloge tudi nemški nacionalci in krščanski socialci. Položaj je pa bil ravno tak, kakršen je bil meseca januarja leta 1911. Če bi bili predlogi sprejeti, bi bila vlada zbornico domov poslala. Meseca decembra je bil položaj silovito opasen. Vojska na Balkanu je tudi našim državnikom zmešala glave in so se za vsak slučaj na vojsko pripravljali. Zbornici so bile predložene tri postavne glede na slučaj vojske. V zbornici je strašila na vseh straneh obstrukcija. Vladne stranke so predloge odklonile, ker so se bale, da vlada zbornico odgodi.

Nikakor ne moremo odobravati, ker so vladne stranke, med katerimi se pa naši poslanci ne nahajajo, ker so za te predloge glasovali, odklonile predloge, po katerih naj bi se stanje državnega delavstva izboljšalo. Nihče ne more dvomiti, da je to, kar državno delavstvo zahteva, popolnoma upravičeno. Upravičenost tem zahtevam pripozna tudi vlada, ki le naglašja, da teh zahtev ne more hipoma izvesti in da jih hoče le stopnjevale izpeljati. Vlado prisiliti je pa težavna stvar, birokracija je birokracija in je silovito trmasta. Decembra 1911. je zbornica sklepe soglasno storila, a vlada jih le ni izvedla. Če se sklepi obnove, razpolaga še vedno vlada s sredstvi, da svojo voljo izvede. Po gosposki zbornici lahko pušiti sklepe izpremeniti, kar je storila, ko je šlo za službeno pragmatiko državnih uradnikov. Lahko pa tudi zbornico odgodi in vse, kar se je storilo, leži pod mizo. Po tej poti se torej od vlade ne more ničesar izsiliti. Vlada utemeljuje svoje stališče, češ, da nima denarja, da izpelje sklepe. Saj to vidi-

mo tudi pri službeni pragmatiki državnih uradnikov. Postava se je sklenila s sodelovanjem vlade, a izvedli jo bodo šele potem, ko se reši takozvani mali finančni načrt; ko se bodo dovolili novi davki, da more vlada višje izdatke pokriti. Po dosedanji poti se tudi za državno delavstvo ne bo moglo veliko doseči. Po naši sodbi bi se morala vlada potem pogajanj prisiliti, da svoje dosedanje stališče opusti in da se bo ozirala na zahteve državnih delavcev.

Kakšno stališče pa zavzema gledna to vprašanje socialna demokracija? Niti ne misli na to, da delavstvu pošteno pove, kakšen da je dejanski položaj. Socialni demokraciji gre zgolj za demagogijo. Kakor lani igrajo tudi letošnje vlogo viteza Vovka iz znane slovenske povesti »Izdajavec« in hinavsko delavstvu pripovedujejo:

»Glejte, toliko milijonov in milijonov smo Vam hoteli darovati, a hudobni drugi delavski sovražniki nasprotujejo!« Uboge rdeče ovčice iz Doline šentflorijanske, kaj jim vse verujejo in zabavljajo in preklinjajo, rdeči vitezi Vovki se pa v pest krohotajo, ker so zopet enkrat zavedli svoje ljudi v poraz pri Budačkih.

To, kako postopajo socialni demokrati, si moramo pa le dobro zapomniti. Ko se je ob pol 12. ponoči glasovalo o predlogu Tomšika, so socialni demokrati zahtevali, da se mora pomensko glasovati. Glasovalo se je eno uro. Socialni demokrati so se strašno ustrašili, ko je za predlog neki krščansko socialni poslanec z »da« glasoval, ker so se bali, da bi se navsezadnje predlog sprejel. Nevarnost je postajala tem večja, ker je velik del nemških krščansko socialnih in nemško - nacionalnih poslancev zapustil zbornico, veliko jih je pa tudi za predlog glasovalo. Izkazalo se je, da je znašal razloček pri glasovanju le deset glasov; a ta razloček bi se bil znižal na dva glasa, če bi bili pri glasovanju vsi socialni demokrati navzoči. **Pri glasovanju je pa 8 socialnih demokratov manjkalo!** Predlog se gotovo ni zdel socialnim demokratom važen dovolj, ker bi bili drugače gotovo vsi zanj glasovali, ker pa niso vsi zanj glasovali, so tako dokazali, da jim ni bilo veliko na tem, da se njihov lasten predlog sprejme. Vsak, kdor pozna neiskrenost taktike, ki jo socialni demokrati zasledujejo, ve, da so tole taktiko soc. demokratje v zbornici večkrat zasledovali: Kadar pokaže kako glasovanje, da bi lahko socialni demokrati s svojim da ali ne odločili usodo kake predloge, zapusti nekaj socialnih demokratov zbornico, da izpade glasovanje tako, kakor to kaže socialno demokratični agitaciji. Če gre o glasovanju kakega predloga, ki bi ga lahko socialni demokrati strmoglavili in se pokaže, da jih premalo zanj glasuje in bi torej lahko socialni demokrati odklonitev odločili, mora nekaj socialnih demokratov dvorano zapustiti, da ni preveč nasprotnih glasov. Sodrugi nato kriče, da se je predlog sprejel proti njih volji. Tako so na primer postopali, ko je šlo za brambno preosnovo. Značilno je sedaj samo to, ker v »Arbeiter Zeitung« ne kriče tako, kakor to ob drugih prilikah delajo. To je gotovo jako sumljivo. »Arbeiter Zeitung« je tudi v neki številki objavila le imena tistih nemško - nacionalnih in nemško - krščanskih socialnih poslancev, ki so proti glasovali in ki so se glasovanja vzdržali. Ni pa objavila imen tistih poslancev, ki so za predlog glasovali. Prejšnje čase je imena vseh poslancev objavila, ki so za ali proti kakemu predlogu glasovali. Zdjaj tega ni storila zato, da sodrugi ne bi resnice izvedeli. Vse kaže, da igrajo socialni demokrati v tem vprašanju velikansko sleparijo in da vlečejo državno delavstvo za nos.

Naši člani znajo, da ne upamo vsega od zbornice. Ne podcenjujemo pomoci zbornice, znamo pa tudi, da socialna demokracija uganja v državnem zboru dvoumno vlogo in da vleče za nos tudi tobačno delavstvo. Ne bomo socialno demokratski agitaciji nasedli, marveč oklenili se bomo še trdnejše svoje Zveze, ki je že marsikako zi boljšanje dosegla in ga bo še!

× × ×

Tobačni delavec! Tobačna delavka! Ali imaš že vstopnico za predstavo, ki jo priredi »Podporno društvo« v nedeljo dne 26. januarja 1913 ob 5. uri popoldne v Ljudskem Domu? Prijatelj, pomni, da če je še nimaš, jo takoj kupi. Gre za to, da se v nedeljo, dne 26. t. m. postavimo. Zato gotovo v nedeljo dne 26. t. m. v Ljudski Dom! Prijatelj, tobačnega delavstva pri predstavi gotovo tudi ne bo manjkalo.

× × ×

Halajn. Dne 23. decembra je umrla v Halajnu priljubljena blagajničarka katoliškega društva za delavke. Ko

se je dne 17. marca 1907 ustanovila v Halajnu krajna skupina Avstrijske krsčanske tobačne delavske zveze, je prevzela K. Bernegger mesto blagajničarke, katero je do leta 1911, ko je bila vpokojena, izvajala. R. I. P.

Med brati in sestrami.

Stavka v Vevčah. — Sovraštvo liberalcev proti slovenskemu delavstvu. »Slovenski Narod« ostane vedno zvest v svojem sovraštvu nasproti slovenskemu delavstvu. Ob vseh dosedanjih stvarkah je »Slovenski Narod« zavzemal delavstvu sovražno stališče. Ob obeh prejšnjih stvarkah vevškega delavstva je »Slovenski Narod« sramotil slovensko delavstvo, ki se je borilo za svoje pravice proti nemški lastnici vevške tvornice. Vseslovanski (?) »Narod« je grdil in sramotil pred leti jeniški in javorniški delavstvo, ko je stavkalo in je pisal tako, kakor da bi bil tiste članke narekoval kak akcionar nemške Kranjske industrijske družbe. Tudi ob sedanjih stvarkah v Vevčah, ko se vojuje vevško delavstvo že nad tri mesece za svoja prava, je ostal »Slovenski Narod« zvest svoji preteklosti. V soboto je »Narod« priobčil članek, ki je pisan tako, kakor da bi ga bil inspiriral kak akcionar nemškega kartela avstrijskih popirnic. Kar piše »Narodov« inspirator o splošnem gospodarskem položaju, se jako lepo čuje, ampak če je ravno po sedanjih križah popirna industrija res trpela, je stvar, o kateri se tudi lahko drugače sodi, kakor to »Narod« sodi. V sled vojnih kriz je ravno vporaba popirja poskočila, ne pa nazadovala. Akcijo Leykamove družbe notirajo na dunajski borzi zdaj s 418 kronami (nominalna vrednost 200 gl.); da ne stoje višje, je družba sama vzrok, ker toliko časa ne konča s svojim delavstvom vojske, ki mu jo je vsilila. Suhe številke naj to našo trditev dokažejo. Minulo soboto (18. t. m.) so popirji avstrijskih popirnic na dunajski borzi bili vredni in sicer Elbenmühl 38, Heinrichsthal 48, Nettingsdorf 170, Neusiedler 439, Steyermühl 445 in Waldheim - Druckerei 27 K več kolikor znaša nominalna vrednost akcij teh popirnic. Tisti, ki je »Narod« informiral s splošnimi opazkami o konjunkturi na popirnem trgu, je, kakor te suhe številke dokazujejo, »Narod« pošteno potegnil. S splošnega gospodarskega stališča čas za stavko nikakor ni bil neugodno izbran. Kar pa tiče stavke same, v vsej svoji ponižnosti najhvaležnejše odklanjamo, da bi bil kak »klerikalec« vevško delavstvo v stavko pognal. Vsi naši ljudje, ki so pred stavko imeli z delavstvom posvetovanja, so stavko odsvetovali, pa ne radi neugodnega gospodarskega položaja, marveč zato, ker delavstvo strokovno ni bilo organizirano. Ko je pa delavstvo, ne da bi je bil kdo hujskal, sklenilo, da prične stavkati, ker ne more več prenašati pruskih občevalnih navad sedanjega ravnatelja, je seveda nismo pustili na

cedilu. Izključno naši ljudje govore na shodnih stavkajočega delavstva, naši ljudje in naša večina v kranjskem deželnem odboru podpira stavkajoče delavstvo in se naši ljudje pri razdelitvi podpor, ki dohajajo, ne ozirajo na to, če se za njo oglasi tudi liberalni delavec. Mi svojih slovenskih delavk in delavcev v Vevčah ne bomo na cedilu pustili, če pa »Narod« drži s pruskimi valpeti nemške Leykamove družbe, je to njegova stvar in le dokazuje hinavsko zavratnost tistega »Naroda«, ki niti za svoje liberalne pristaše v Vevčah dozdaj ni še starega pol solda nabral.

Prosimo zavedne Slovence, naj darove za stavkajoče v Vevčah pošiljajo na naslov: L. Tomažič, Katoliška tiskarna v Ljubljani.

Železničar.

Oddaljenost bivališča od službenega mesta. Leta 1909. je izšla tozadevna določba, ki je prepuščala krajevnim načelnikom, da so imeli dovoliti uslužbencem, da stanujejo izven službenega kraja. Nedavno pa je izšla okrožnica, ki določa, da smejo uslužbenci pri centralnih uradih (direkcijah itd.) stanovati le tako daleč zunaj, da morejo priti z osebnim vlakom vsaj v eni uri na svoje mesto. Bivališče sme biti le v krajih ob državnih železnicah. Da bo v tem oziru povsod enotno urejeno, imajo sedaj predstojništva tudi pri uslužbencih v izvrševalni (eksekutivni) službi paziti na to, da se pri vsaki izpremembi bivališča uredijo razmere tako, da bodo odgovarjale tem določbam. V nasprotnem slučaju smejo prepovedati izpremembo bivališča. One uslužbenke, ki so dobili na podlagi navedene določbe iz leta 1909. dovoljenje stanovati tako daleč zunaj, da to ne odgovarja novim predpisom (to se pravi, da ne morejo dospeti na svoje službeno mesto v eni uri z osebnim vlakom, ali pa da kraj, v katerem prebivajo, ne leži ob državni železnici), morajo predstojništva obvestiti o teh novih predpisih in jih opozoriti, da imajo pri prvi priložnosti, oziroma kadar se bodo prvič zopet selili, dobiti stanovanje v takem kraju, da bo to odgovarjalo tem novim predpisom. —a—

Okno v svet.

Tepenje kot kazen v poboljševalnicah. Nedavno se je poročalo, da so za gotova hudodelstva na Angleškem zopet uvedli kazni s palicami. Veliko londonskih hudodelcev je zato iz Londona na Francosko pobegnilo, ker so se palice bali. Ob tej priliki bo zanimalo tudi naše bralce malo znano dejstvo, da obstoja tudi po avstrijskih prisilnih delavnicah in poboljševalnicah kazen tepenja z usnjato šibo za gotove disciplinarne prestopke. Te dni so radi te kazni nastala nesporazumljenja med notranjim ministrom in nekaterimi deželnimi odbori; ministr-

stvo je obetalo zavodom, ki so večinoma last deželnih odborov, podpore, a zahtevalo je, da naj v hišnih redih črtajo tepenje kot disciplinarno kazni. Ponudbo ministrstva so pa vodstva zavodov večinoma odklonila, češ, da brez kazni tepenja reda med prisiljenci ne morejo vzdržati. Podpor zato ministrstvo ni nakazalo.

Smrt po alkoholu. V Favoriterci na Dunaju so doma pili J. Brunner, J. Haumer in Franc Nespör s tremi otroci Brunnerja veliko piva in žganja. Vseh šest je pa obolelo na znakih zastrupljenja in so jih v bolnišnico prepeljali, kjer sta Haumer in 14letna Brunnerjeva hčerka čez nekaj ur umrli na zastrupljenju po alkoholu.

Izdajatelj: Fran Ulreich, Dunaj. — Odgovorni urednik: Mihael Mošker. — Tisk »Katoliške tiskarne«

Le tedaj

doseže kakovost fine zrnate kave svojo polno veljavo, če voli cenjena gospodinja kot kavni pridelek najzanesljivejšo vrsto!

Najbolje storite,

če uporabljate izdelek, ki se je izkazal že desetletja kot najboljši, »pravega« Francka iz tovarne Zagreb, vendar pa izrečno le onega s kavnim mlinčkom kot tovarniško znamko.

Tovarne za asbestškriplj „ZENIT“

družba z om. zav. Mor. Žumberk dobavljajo najboljši in najcenejši

krouski material

Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadata potrebnosti.
F. Meršol LUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezent, šipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robcev, ovrtnikov, zavratnic, volne, bombaža, sukanca itd.
Predskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovije blago za ženska in moška oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

Za tukaj našete in slične zavode veljajo obširne posebne postave, katerih tukaj ne moremo navajati.

l) železniška in paroplovstvena podjetja;

Imenovana podjetja ne spadajo med obrte. Če so železnice zasebne, smatrajo se za del glavnega podjetja; če so pa javne in imajo zakonito koncesijo, spadajo k trgovinskim podjetjem, ne k obrtnim.

Izraz »železniško podjetje« obsega vse, kar spada k železničnemu obratu in je določeno za njene potrebščine, torej tudi vsi pomožni zavodi za obrat podjetja. Ako torej železniško podjetje za razsvetljavo svojih postajnih naprav in svojih vagonov in sicer izključno v ta namen izdeluje potrebno svetilno snov v lastnih obratovališčih, potem so ta obratovališča pomožni zavodi za železniški obrat in se na napravo takih zavodov ne morejo nanašati določbe obrtnega reda. (Upr. sod., 25. junija 1901, št. 426.)

Železniški prenašalci prtljage, ki ne spadajo pod o. r., niso upravičeni, da bi strankam nosili prtljago iz kolodvora na njihovo stanovanje ali na kak drug kraj izven kolodvora. V tem smislu se je izrazilo osrednje vodstvo. (Min. za notr. stvari sporazumno s trg. min., 22. oktobra 1891, št. 19.579.)

m) pomorskim zakonom podvrženo ladjeplovstvo po morju in pomorsko ribarstvo;

Ribarjenje po morju v oddaljenosti ene milje od obale je pridržano obrežnemu prebivalstvu; dalje naprej pa je dovoljeno vsakomur. — Za ladjeplovstvo in brodarjenje po rekah veljajo posebni zakoni.

n) podjetja za stalno prevažanje (bratstva) na rekah, jezerih, prekopih itd.; dalje plovna in brodarstva podjetja;

Za osnovanje obrtnih zasebnih prevaževalnic po zasebnih in javnih vodah je potrebno oblastveno dovoljenje; enako dovoljenje se zahteva pri prevaževalnicah ob plovnih vodah, četudi se prevaževanje ne vrši po obrtno. (Zakon o vodnem vprašanju z dne 30. maja 1869, § 7.) Pobiranje pristojbin se dovoljuje navadno za pet let; splošno pa veljajo v tem oziru v različnih deželah različne določbe.

o) podjetja za javne zabave in razstave vseh vrst;

Semkaj spadajo gledališča, pevske dvorane, potujoče igralske družbe, plesalci po vrveh, gimnastični umetniki, lastniki raznih panoram i. dr. Za dovoljenje godcem-prosjakom je pristojno okrajno glavarstvo.

Za kinematografska podjetja podeljuje licenco politično deželno oblastvo. Z ukazom ministrstva za notranje stvari z dne 18. sep-

obrtnike; le tedaj, če izdelujejo skulpture po lastnih načrtih, jih je šteti za umetnike v zmyslu čl. V., točke c) razglasnega patenta k obrtnemu redu. (Trg. min. 5. febr. 1887, št. 49.643.)

d) **mezno delo najpriprostejše vrste (dninarsko delo i. t. d.)** Semkaj je prištevatvi osebe, ki so najete po navadi le za malo časa in ki zaradi tega ne stojé v trajnem službenem razmerju s svojim delodajalcem (n. pr. dninarji, težaki, kmečki delavci, razni najemniki itd.)

e) **pridobitni opravki, ki spadajo med domača postranska opravila in katere izvršujejo navadni udje lastnega gospodarstva.**

Zakon te domače industrije se šteje za obrt. V obče se smatra za domačo obrtnijo tist obrtno proizvodno delo, katero izvršujejo ljudje po krajevni navadi v svojih stanovanjih bodisi kot glavno bodisi kot stransko opravilo, toda izvršujejo na tak način, da te osebe pri svojem delu — če se ne pečajo z njim kot z osebnim delom — nimajo v službi obrtnih pomožnih delavcev (pomočnikov, vajencev), ampak rabijo samo domače ljudi. (Ukaz trg. min. 16. septembra 1883, št. 26.701.) — Izključno uporabljanje družinskih udov in domačih ljudi pri izdelovanju kakega prometnega predmeta je znak domače industrije. Bistven znak pa je, da se celi sloji prebivalstva poleg svojega pravega opravila pečajo z izdelovanjem kakega rabnega predmeta. (Razsodba upr. sod. 20. apr. 1898, št. 2118.)

f) **opravila odvetnikov, notarjev in trgovinskih posredovavcev (senzal za menice, blago in ladje, borzni agenti), inženirjev in drugih oseb, katere nastavi oblastvo za določena opravila in jim naloži posebne dolžnosti; dalje vsa podjetja za posredovanje opravil v drugih kakor v trgovinskih opravilih.**

Po zakonu z dne 6. julija 1868 (drž. zak. št. 96) ni potrebno za izvrševanje odvetništva posebnega oblastvenega dovoljenja, ampak treba je le dokazati vse zakonite potrebščine in vknjiženje v imenik odvetnikov.

Počitek ob nedeljah in praznikih v odvetniških in notarskih pisarnah ureja ukaz pravosodnega ministrstva z dne 30. junija 1911, drž. zak. št. 129, ki predpisuje, da mora ob nedeljah počivati delo v pisarnah odvetnikov in notarjev. Dovoljenih je pa nekaj izjem, zlasti če pridejo na vrsto nujna in neodložljiva dela, vendar pa se smejo tudi v teh izjemnih slučajih pisarniški nastavljenici uporabljati ob nedeljah kvečemu dve dopoldanski uri in jim je za to kot nadomestek dati kak drug dan v tednu pol dne prostega časa. Ob praznikih je dati nastavljenecem toliko prostega časa, da se morejo udeležiti dopoldanske službe božje.

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo izgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.
Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v. kapljice za želodec, izvrstno, krepijo in slast do jedi; pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kaoljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posiljalni prašek, proti ognjivanju otrok in protitopenju nog, skatla 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodji, za odstranitev knjižnih oces in trde krože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, skatla 60 v.
Tinktura za želodec, o vajalno in želodec krepijo sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstni pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v. in 4 krono 80 v.

IVAN JAK IN SIN v Ljubljani,

Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in šivalnih strojev

= za rodbino in obrt. =

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih, nanesie moka za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin. Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. O avnc zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse šte. 109, Josefsstädterstrasse šte. 25, Radetzkyplatz šte. 4. V Gradcu: Sackstrasse šte. 4.

Priporočljiv zlasti za one, ki se čutilo bolne, slabe. Za resničnost tega naznanila jamči b tukaj navedenih tvrdk Trnkóczyjevih, istotako ugodne sočbe zaupanja vredn h oseb.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa. Odlično krepijo sredstvo za mlade in stare. V steklenicah po K 3.50 in K 2.— v vsaki lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

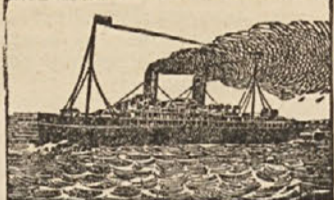
M. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni! iz Havre v New-York

francoska prekmorska družba.

Veljavne vozne liste (Šikarte) za francosko linijo iz Havre v New-York in listke za ovrtek iz Amerike v staro domovino, po najnižji ceni

in brezplačna pojasnila daje samo ED. ŠMARDA polovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18 v hiši „Kmetске posojilnice“

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov
Avđust Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročila na štedilna ognjišča in peči

preproste in najfineše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

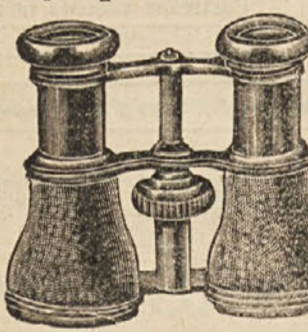
Potniki v Ameriko! Materij kelijo dobro, po ceni in varnostno potovali naj se obrnejo na **Simona Smetetza** v Ljubljani Kolodvorske ulice 26. Kalkulatorna Pojasnila daje se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana
Stari trg št. 9.
Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne mornarice, c. kr. domobranecv itd.

Največji optični zavod.

Prvi specializirani za očala in ščipalnice, narejene strogo natančno po naročilu in zdravniških predpisih. — Nadalje pripravljamo svojo veliko izbrano strokovnjaško pravilno izdelanih toplomerov, zrako-merov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Busch, Goerz itd. V a popravila izvršujemo v s oji lastni po največjem sistemu z električnim obratom ureje in delavnic in je ogled iste mojimi cenj. odjemalcem vsak čas dovoljen. Bogata zaloga najboljših ur, zlatina in srebrnina. Zahlevalite ocnik.

Za hranilne vloge jamči deželna Kranjska.

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.

Stanje vlog čez 22 milijonov K.

Lastna glavnica K 704.939.27.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta šte. 6

pritličje v lastni hiši nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

prejema

hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne ter jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih

100 kron čistih 4.50 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po pošti so poštno-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik; Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: Anton Bolec, posestnik, podjetnik in trgovec v St. Vidu nad Ljubljano; Dr. Josip Dermastia; Anton Kobl, posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljubljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani; Ivan Kregar, svetnik trgovske in obrtne zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posestnik in blagajnik „Ljudske posojilnice“; Ivan Pollak ml., tovarnar; Karol Pollak, tovarnar in posestnik v Ljubljani; Gregor Šlibar, župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči deželna Kranjska.

Za zavode javnih agentov (spisovalci pisem in vlog, pisarne za pojasnila in drugo) je merodajen dekret dvorne pisarne z dne 16. aprila 1833.

Za avtorizirane privatne tehnike velja naredba drž. min. z dne 11. dec. 1860, št. 36.413; dalje naredba min. za notr. stvari z dne 8. nov. 1886 in ukaz istega ministrstva z istega dne, št. 8152. Le-ti tehniki, ki so od vlade zapriseženi, se dele v štiri vrste: a) stavbinski inženirji, oziroma stavbinski in kulturni inženirji (za cestne, vodne, mostne in železniške stavbe in za visoke stavbe, ki stojé s prej imenovanimi deli v neposredni zvezi, dalje za kulturno-tehnična dela vseh vrst); b) arhitekti (za vse visoke stavbe in zlasti za stavbinsko-umetniške naprave); c) inženirji za izdelovanje strojev; d) zemljemerci, oziroma zemljemerski in kulturni tehniki. — Pravico podeljuje politično deželno oblastvo.

Pojem »zasebno« posredovanje za službe se mora, ker gre za izjemno določbo, strogo tolmačiti in se sme nanašati samo na slučaje, pri katerih pride v poštev posredovanje za posamezne, določne službe med določenimi osebami; ne sme se pa raztegniti na slučaje, ki po juridični rabi ne veljajo kot posredovanje (informacijske pisarne). (Upr. sod. 15. febr. 1885, št. 2884.) — Po ukazu drž. min. z dne 28. februarja 1863, št. 2306, se zahteva za zasebno posredovanje za službe koncesija, katero podeljuje politično deželno oblastvo. Glede informacijskih pisarn glej § 15. o. r., točka 22.

Sporočanje naslovov je svoboden obrt in ne posredovanje kupčij. (Odlok trg. min. 13. novembra 1905, št. 55.903).

Zavod za plakatanje je svoboden obrt (upr. sod. 12. oktobra 1905, št. 3824).

g) izvrševanje zdravništva (zdravniki, ranocelniki, zobozdravniki, zdravniki za oči, porodni pomočniki in babice itd.), podjetja zdravilnic vsake vrste, v številni porodne zavode in blaznice, zavode za kopanje in pitje zdravilnih vodâ, lekarništvo, živinozdravništvo z rezanjem živine vred;

Kopalnišča, ki nimajo namena zdraviti, spadajo med obrte.

O trgovini z mineralno vodo glej točko 14., § 15. o. r.

Ranocelniška pravica se vsled zakona z dne 17. februarja 1873. več ne podeljuje. Z ranocelništvom se sme pečati sedaj samo tisti, ki je dobil to pravico pred 1876. letom.

Za dosego lekarniške pravice (za občji promet določene, javne lekarnice) se vsled zakona z dne 18. decembra 1906 (drž. zak. št. 5 ex 1907) zahteva koncesija, ki jo podeljuje deželno politično oblastvo. Izvzete so radicirane lekarnice in pod gotovimi pogoji dom.

lekarnar zdravnikov in živinozdravnikov, vendar morajo tudi le-ti dobiti posebno dovoljenje v ta namen. Izjemoma se sme pravica, imeti lekarno, podeliti tudi javnim zdravilnim in ljudomilim zavodom, delavskim bolniškim blagajnam in zvezam takih bolniških blagajn.

Glede zobnih tehnikov glej točko 26., § 15 o. r.

Rezarji smejo, če so se dobro izučili v svoji stroki in prestali izkušnje, svobodno se pečati s svojim opraviлом ter poučevati vajence. O prestani izkušnji jim okrajno glavarstvo na njih zahtevo izroči izpričevalo. Posestniki živine pa niso prisiljeni posluževati se samo rezarjev z izpričevalom. — K živinozdravništvu spada tudi plemenitev živine. Zasebni žrebci se smejo uporabljati za ubrejenje. (Min. odlok 24. aprila 1855 in 25. februarja 1860.) Zastran zasebnih bikov veljajo v raznih deželah posebni predpisi; v obče pa velja načelo, da je vsakomur pod izpolnjevanjem zakonitih predpisov dovoljeno rabiti bike in jih uporabljati proti odplačilu.

h) pridobitna opravila zasebnega poučevanja in vzgoje in to zadevajoči zavodi;

Splošni ljudskošolski zakon z dne 14. maja 1869 (§§ 70 — 73) dovoljuje, da se smejo s privoljenjem deželnega šolskega oblastva pod gotovimi pogoji ustanavljati zasebne učilnice za otroke, ki so dolžni obiskovati šolo. — Za druge zasebne šole daje koncesijo politično (ne šolsko) deželno oblastvo (n. pr. za učilnice za izdelovanje, merjenje oblek; slikarske, jahalne, plesne šole i. dr.).

i) obrtna dela javnih humanitarnih, učnih, kazenskih ali poboljševalnih zavodov;

Kaznilnice se smejo pečati z različnimi obrtnijskimi deli, in na ta način vpravu pravemu obrtniku več ali manj občutna konkurenca. — Po instrukciji (navodilu) z dne 23. maja 1891 za ravnatelje kaznilnic raztezajo obrtni nadzorniki svoj delokrog tudi na kaznilnice, ležeče v njih uradnem okraju. § 2. te instrukcije zahteva, da morajo obrtni nadzorniki nadzirati ne samo delo v kaznilnicah, ampak paziti tudi na zdravstvene razmere. Dalje je obrtnim nadzornikom dovoljeno, ne samo kaznjence, ki se pečajo z obrtnim delom, ampak tudi delovodje in paznike zaslišati in izprašati o delu. Po § 7. tega navodila je določeno, da spadajo kaznilniški delavci, ako se rabijo pri kakem obrtnem delu zunaj kaznilnice, pod obrtni zakon; ne zahteva pa se zanje delovni red v smislu § 88., a) o. r., in isto velja glede delovnih zaznamkov (§§ 88. in 96. o. r.) in glede delavskih knjižic.

k) podjetja kreditnih zavodov, bank, zastavljalic, zavarovalnic, oskrbovalnic, rentnih zavodov, hranilnic itd.;